

Hur man klarar epidemier av "sexsnack"

VI SOM TILLHÖR den äldre generationen minns Hemmets Läkarbok, som fanns i snart sagt varje familj vid seklets början. Det var en strängt barnförbjuden bok. Det som ansågs olämpligt för att inte säga skadligt för barnen var inte texten, utan de vackert kolorerade bilderna av den nakna människokroppen, den manliga såväl som den kvinnliga. Med ett leende erinrar vi oss den förtjusning med vilken vi smög oss in till bibliotekets förbjudna hylla och ivrigt studerade de färgglada planschererna som bestod av flera lager med luckor att öppna till kroppens inre organ. — Onaniens faror: "ryggmärgsförtvining" och andra mer eller mindre ruskiga konsekvenser av "självbefläckelsen" studerades av de mer läskunniga.

Inte i något läger ställer man sig idag avvisande till sexualkunskap. Man betraktar den närmast som ett skydd mot profithajarnas utbud av pornografi. Om accepterandet av sexuell upplysning numera är allmänt, är uppfattningarna om genomförandet desto mer skiftande. Eftersom även vuxna ofta är grovt okunniga på detta område, blir resultatet av den information man ger barnen inte alltid det bästa. I och för sig naturliga företeelser uppfattas ofta som onormala eller som uttryck för bristande moral hos barnet.

En rikhaltig litteratur finns beträffande hur sexualkunskap ska meddelas. Uppgifter om barns sexuella beteenden är däremot sparsamma, och vederhäftiga undersökningar och rapporter är välbehövliga.

Barnens kärleksliv av Gertrude Aigner och Erik Centerwall (Prisma/RFSU) är en bok, som greppar över ett brett spektrum av mänskliga relationer inom en barngrupp, inom familjen och mellan barn och vuxna överhuvudtaget.

Onani, förälskelse, misstanke om sexuella övergrepp, kulturkollisioner är bara ett fåtal exempel på

rubriker, som anger problem som diskuteras i boken.

De första kapitlen i boken *Barnens kärleksliv* kan nästan betraktas som en katalog över olika sexuella beteenden hos barn, alltifrån kysande – det talas om hur en "kyssvåg" går över ett daghem – till "fula ord", samlagslekar och t o m ett fall av oralt sex relateras.

I fortsättningen diskuteras kulturkollisioner, t ex beträffande invandrare. Homosexualitet tas upp och stränghet och tolerans på det sexuella området.

Tonvikten i boken läggs på de tillfällen och situationer, då yttringar av barns sexualitet utlöser konflikter och motsättningar mellan barn och personal, inom personalgruppen eller bland barnen. Författarna anger att målsättningen med deras bok är att ta upp just fall som förorsakar problem på en barninstitution och att ge såväl personal som föräldrar stöd.

Det vore av intresse att få se siffror på frekvensen av de i boken beskrivna problemen. Under en mer än 30-årig verksamhet som barnpsykiater i samarbete med olika typer av barninstitutioner har jag ej kunnat undgå att möta frågeställningar på detta område. Knappast någon institution har helt saknat erfarenhet av epidemier av ökat sexualintresse hos barnen, ett intresse, som stundom antagit de i boken beskrivna störande formerna.

Den för några år sedan avlidna nestorn i barnpsykiatri i Göteborg, Elis Regné, gav oss en osviktig metod att komma tillrätta med "sexsnack", som gick ut över vad som kunde anses rimligt i en barngrupp.

Han såg till att en kompetent person fick ta hand om barngruppen och gärna även personalen för att ge en saklig sexualupplysning. Det gällde då inte bara ett engångstillfälle utan en serie med frågor och diskussioner. Det slår inte fel att det överdrivna sexintresset tonas ner till normala proportioner när

*På daghem kan intresset bland barn för det sexuella blossa upp till rena epidemier. Då gäller det för de vuxna att kunna vägleda barnen till rimliga nivåer, utan att för den skull censurera intresset. En hjälp på vägen anser Inga-Greta Agrell att boken *Barnens kärleksliv* är. Personerna på bilden har inget samband med artikeln. Foto: Bror Augustsson.*

barnen fått klara besked och tillfälligen att fråga. Det kanske kan räcka med någon veckas dagligt grupparbete med barn, personal och helst även föräldrar.

Någon gång kommer ett enstaka barn genom sitt avvikande sexuella beteende i konflikt med barngruppen i övrigt. Det rör sig då om en grav psykisk störning, som kräver avancerad behandling, kanske både i individual- och familjeterapi och samtidigt arbete med barngruppen som helhet.

□ Kärleksliv

Rent erfarenhetsmässigt vill jag påstå att barn har en naturlig sexuell nyfikenhet, som inte alls har med kärlek att göra. Men om denna

nyfikenhet övergår i ett excessivt onanerande eller störande sexuella manipulationer, kan det vara uttryck för en personlig problematik som behöver bearbetas, att barnet får för lite stimulans, saknar lämplig sysselsättning – har tråkigt helt enkelt.

Man kan formulera barns sexuella inriktning som nyfikenhet, vanligen utan engagemang. Ett exempel ur min egen erfarenhet: En pojke i barngruppen gick mycket tidigt ut i förvärsarbete men kom efter ett par år tillbaka för att "prata sex". Han ursäktade sig: "För många år sedan talade du med oss om såna här saker, men du förstår – då hade jag inget intresse för sex och sånt, men nu har jag en känsla av att jag är på väg att få det."

Personligen har jag svårt att kalla barns sexualintresse för "kärleksliv". Det känns inte riktigt att ta förälskelse, kärleksliv och sexualitet under en hatt. När en flicka frågar en annan: "Pillar det i din mutta, när du träffar en kille?", kan jag inte tänka i kategorin förälskelse eller kärlek. Boken har detta och åtskilliga andra exempel på barns "kärleksliv".

□ Barns behov av ömhet

När det är fråga om barns sexuella beteenden och eventuella förälskelser, rör det sig om skeenden på olika plan: ett biologiskt, ett psykologiskt och ett emotionellt. Det kan

också röra sig om en definitionsfråga: Vad är kärlek, vad är förälskelse? När det gäller sympati, tillgivenhet, vänskap, trohet, har orden däremot en klar innebörd . . .

Hos små barn är behovet av ömhet, värme, kroppsnärhet, i alla normala fall skilt från sexualitet. Ett spädbarn kan få erektion ("stånd") vid skötning, men det har ingenting med kärlek att göra.

Det är viktigt för var och en som befinner sig i situationen att ge barn sexualkunskap, att själv tänka sig in i ordens innebörd: Vad menar jag med kärlek, förälskelse o s v.

Den gamla generationens sexuella förnekelse har åstadkommit oändligt mycket skada. Varenda vacker yngling som man kände sig dragen till utrustade man med alla tänkbara fina psykiska kvaliteter för att ursäktas den kroppsliga dragningskraften i all dess syndfullhet.

För den som går in i puberteten är det ett gott stöd att veta att sexualiteten är en naturkraft att glädja sig över, men att den inte nödvändigtvis måste ha med kärlek att göra. När barn "förälskar" sig i varandra behöver det inte ha ett dugg med sex att göra, även om det förekommer att barnförälskelser går över i ett moget parförhållande.

Många olyckliga äktenskap skulle kunnat undvikas om respektive parter haft klart för sig att ett varaktigt förhållande, såvida inte de psykiska kvalifikationerna hos båda parterna stämmer överens.

Om "sexsnacket" blir alltför vardagligt riskerar man att ta bort den nimbus, som vi dock gärna vill förse den vuxensexuella debuten med. Om ett barn frågar: "Har du knul-lat?", ska man ha lov att ge just det svar man känner för. Detta poängteras förtjänstfullt i boken. De flesta av åtminstone oss äldre har inte så lätt att tala om det mest intima i ens tillvaro: Sexuallivet.

Barn respekterar ofta ens önskan om personlig integritet bättre än vuxna. Om man själv inte kan ge

en saklig upplysning i sexualfrågor, är det bättre att överlåta informationen till en kompetent person.

Föräldrar har lätt att känna sig kränkta av att barn ibland föredrar att tala med utomstående om sina problem. I den aktuella boken framhålls förtjänstfullt hur viktigt det är att barn och ungdomar hittar förtrogna utanför familjen att tala med. Men det är också viktigt att rätt person väljs. Det är inte alltid barn och ungdom väljer den mest lämpade som förtrogen. Det är därför särskilt värdefullt om lärare, fritidsledare och andra som har med barn att göra, är lyhörda och kan se till att de hjälper barnen att få sakkunnig information, när de känner sig själva inte räcka till.

Boken *Barnens kärleksliv* greppar över så många områden att det är förklarligt att man finner en del motsägelser. Titeln är inte särskilt lyckad, eftersom innehållet är så starkt centrerat kring barns sexuella beteenden. Det poängteras att boken är avsedd som stöd när problem uppkommer.

Jag är rädd att den förälder som läser den lätt får uppfattningen att barns huvudsakliga intressen på "dagis" och "fritis" rör sexualiteten. Enligt min erfarenhet hör de i boken beskrivna sexdominerade situationerna till undantagen – sällsynta sådana. Men när de förekommer, är de uttryck för behov som utan onödigt dröjsmål bör fyllas. Lämpligt är om barnens ledare (lärare eller institutionspersonal) och en psykolog gemensamt handlägger uppkomna problem.

Boken *Barnens kärleksliv* fyller en lucka i pedagogers och barnvårdarens utbildning. Den lämpar sig bra som underlag för diskussioner bland personal och i föräldragrupper. Litteraturförteckningen är behövlig för den som vill fördjupa sig ytterligare på barnsexualitetens svåra, viktiga och intressanta område.

Inga-Greta Agrell